

MANUAL BÀSIC PER LLUITAR CONTRA EL RACISME I LA DISCRIMINACIÓ RACIAL EN EL MÓN DE L'ESPORT EN L'ÀMBIT LOCAL

<u>1. INTRODUCCIÓ</u>	3
1.1 El projecte score.	
1.2 Context - Punt de partida.	
1.3 A qui s'adreça.	
1.4. Objectius i finalitat del Manual.	
1.5 Marc conceptual.	
1.6 Marc legislatiu europeu.	
1.7 Avantatges per a la ciutat.	
<u>2. LLUITAR CONTRA EL RACISME PER MITJÀ DE L'ESPORT</u>	20
2.1 Avaluació de necessitats en l'àmbit local	
2.2 Decàleg per a la lluita contra el racisme per mitjà de l'esport..	
<u>3. LLUITAR CONTRA EL RACISME EN L'ESPORT</u>	29
3.1 La prevenció dels incidents racistes en l'àmbit local.	
3.2 La identificació i l'actuació quan es produeixen incidents racistes en l'activitat esportiva local.	
<u>4. PROPOSTA DE FORMACIÓ</u>	43
<u>5. BIBLIOGRAFIA I MATERIALS DE REFERÈNCIA</u>	45

1. INTRODUCCIÓ

Els esports tenen el poder de canviar el món (Nelson Mandela)

1.1 El Projecte Score.

SCORE, Ciutats Esportives que s'oposen al Racisme a Europa (scoreproject.net), és un projecte liderat per l'Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia de la Secretaria d'Estat de Migracions, que compta amb socis de sis països Europeus¹ (Àustria, Espanya, França, Grècia, Irlanda i Suècia) i és finançat per la UE dins del programa Ciutadans, Igualtat, Drets i Valors (CERV) de la Comissió Europea, centrat a identificar, analitzar i compartir mètodes desenvolupats en l'àmbit local per promoure pràctiques esportives inclusives per a immigrants, sol·licitants d'asil, persones refugiades i minories ètniques. Té com a objectiu utilitzar l'esport com a eina d'inclusió i de prevenció del racisme i la discriminació racial. L'objectiu general és desenvolupar una coalició de ciutats europees per tal de promoure l'esport inclusiu i combatre el racisme. Aquest document es publica en el marc del paquet de treball 13 del projecte SCORE.

1.2 Context: punt de partida.

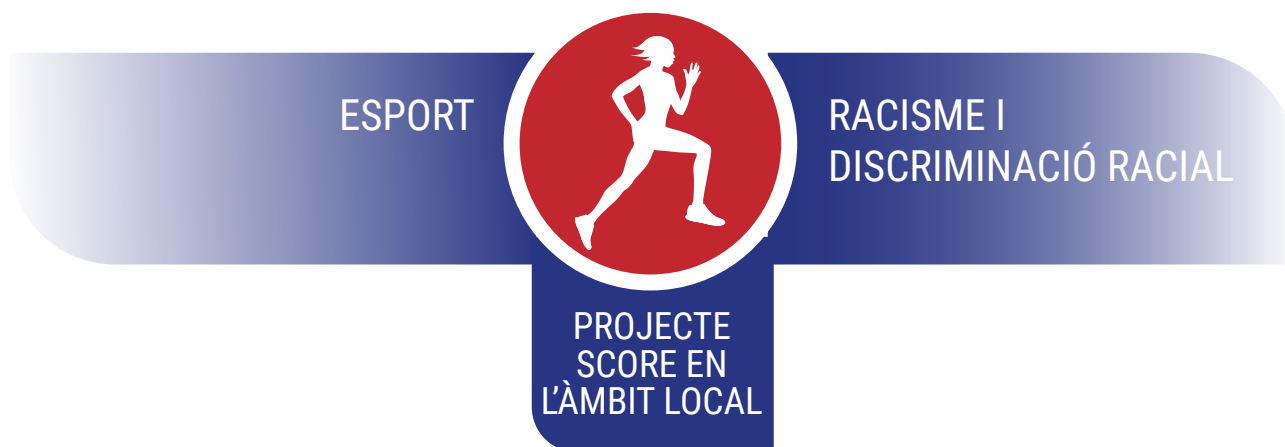
Hi ha una bibliografia considerable sobre els àmbits en què actua el projecte Score:

- D'una banda, hi ha una gran contribució del món acadèmic a través de diferents perspectives i enfocaments teòrics i d'àrees de coneixement (sociologia, psicologia, esport, economia, etc.) que abasten una enorme pluralitat d'aportacions sobre esport i lluita contra el racisme.
- També hi ha un nombre creixent de recomanacions, orientacions pràctiques i manuals sobre com les autoritats públiques (nacionals, regionals i locals) han d'incorporar la lluita contra el racisme i la discriminació racial a les seves agendes polítiques i sobre els sistemes de governança que poden contribuir a aquesta lluita.

¹<https://scoreproject.net/consorcio/>

No obstant això, no són tan nombroses les contribucions que intenten establir un vincle entre teoria i praxi², i encara menys les que dirigeixen les recomanacions pràctiques a les entitats locals.

Aquest Manual bàsic per lluitar contra el racisme i la discriminació racial en el món de l'esport en l'àmbit local (d'ara endavant, el Manual) recull totes dues qüestions des d'una mirada centrada en recomanacions pràctiques i orientacions formatives per a les autoritats locals, per lluitar eficaçment contra el racisme i la discriminació racial per mitjà de l'esport i en l'esport, i aquests són els dos principals blocs en què s'estructura el Manual:

LLUITA CONTRA EL RACISME DES DE L'ESPORT I EN L'ESPORT EN L'ÀMBIT LOCAL

a. En primer lloc, com s'ha de lluitar contra el racisme **per mitjà de l'esport**. És a dir, com a responsable de la gestió esportiva al meu municipi, conec quines activitats esportives es practiquen a la meua ciutat? Els espais esportius de la meua ciutat estan adaptats a la realitat de les pràctiques esportives de la comunitat? Hi ha una visió que integri la diversitat present al meu municipi en la pràctica esportiva local?

b. En segon lloc, el Manual ofereix una sèrie de recomanacions pràctiques per lluitar contra el racisme en **l'esport en el context local**. Com es pot actuar quan tenen lloc incidents racistes? Quines alternatives de resolució d'incidents de discriminació racial hi pot haver? Com es pot articular l'atenció a les víctimes en l'àmbit local?

Per respondre aquestes qüestions, el Manual comença amb una proposta de marc conceptual teòric que parteix del terme cohesió social com a factor clau. Com s'indica al Model de Planificació Estratègica³ del projecte Score, l'esport ofereix una plataforma única per fomentar activament la cohesió social, promoure els drets humans i construir comunitats pròsperes i resilients per mitjà de l'esport i en l'esport.

² Louis Moustakas (2024) Sport for social cohesion: a conceptual framework linking common practices and theory. Sport in Society. <https://doi.org/10.1080/17430437.2024.2304231>

³ https://scoreproject.net/wp-content/uploads/2024/03/SCORE-Project_Strategic-Planning-Model_Combatting-Racism-in-and-through-sports_compressed.pdf

A partir de la definició de què entenem per cohesió social en el marc del projecte Score, ens basarem en el model socioecològic que ofereix un marc excepcional per vincular coneixement i pràctiques. Es definiran tres àmbits d'actuació (individual, comunitari i sistèmic), que permetran vincular les pràctiques concretes per actuar en la lluita contra el racisme i la discriminació racial per mitjà de l'esport i en l'esport en l'àmbit local.

Per acabar, abans d'aprofundir en els dos blocs en què s'estructura el Manual, es defineixen alguns enfocaments (descolonial, interseccional i transversal), que ofereixen una mirada oportuna i necessària per abordar la qüestió principal del projecte Score: la prevenció i la lluita contra el racisme i la discriminació racial en l'àmbit local.

Aquest Manual bàsic tracta sobre **l'ESPORT** i com les autoritats locals no només l'han de potenciar, sinó que també han de fer-ho amb **garanties de respecte pels drets humans**, en condicions d'**igualtat**, amb una visió de la **diversitat existent als seus municipis**. És un manual per potenciar, promoure i dissenyar l'esport com un element clau de la cohesió social als municipis.

1.3 A qui s'adreça?

El Manual s'adreça a les administracions públiques locals europees, especialment a les persones relacionades amb el món de l'esport. Tant autoritats polítiques com responsables tècnics o treballadors/ores municipals en l'àmbit esportiu són el principal grup destinatari del Manual: responsables d'escoles esportives municipals o personal dels espais esportius, entre altres.

La transversalitat pel que fa a governança local és fonamental; per això, el Manual s'adreça a agents amb un paper rellevant en l'àmbit local en matèria de drets humans, igualtat, no-discriminació i gestió de la diversitat i la cohesió social.

Un tercer grup objectiu del Manual està format per l'entramat comunitari, és a dir, el conjunt d'organitzacions socials amb finalitats relacionades amb l'àmbit del projecte: tant entitats esportives com de defensa dels drets humans són destinatàries del Manual.

Finalment, el Manual es pot transferir fàcilment a altres àmbits relacionats amb l'esport, com ara federacions nacionals o regionals, clubs esportius, organitzacions socials, etc. En aquest cas, no totes les pràctiques i les recomanacions seran aplicables, però sí un gran nombre, i s'indicarà de manera explícita en cas que ho siguin.

1.4 Objectius del Manual.

- Enfortir les capacitats i les competències de les entitats locals europees per actuar en l'àmbit esportiu com a instrument de cohesió social i de prevenció i lluita contra el racisme i la discriminació racial.
- Impulsar la governança participativa de l'esport com a instrument de cohesió social i de prevenció i lluita contra el racisme i la discriminació racial en l'àmbit local.

1.5 Marc conceptual.

En aquest apartat es definiran els principals termes i conceptes clau per al Manual des de la perspectiva del projecte Score, és a dir, relacionats amb els objectius i la finalitat que persegueix el projecte. La majoria dels conceptes clau per al Manual són objecte d'àmplies discussions i contribucions, per la qual cosa es partirà d'una breu sistematització de les aportacions principals, sempre des de la perspectiva dels objectius i les finalitats del projecte, per passar a una proposta de sistematització que permeti construir recomanacions pràctiques adreçades a les entitats locals.

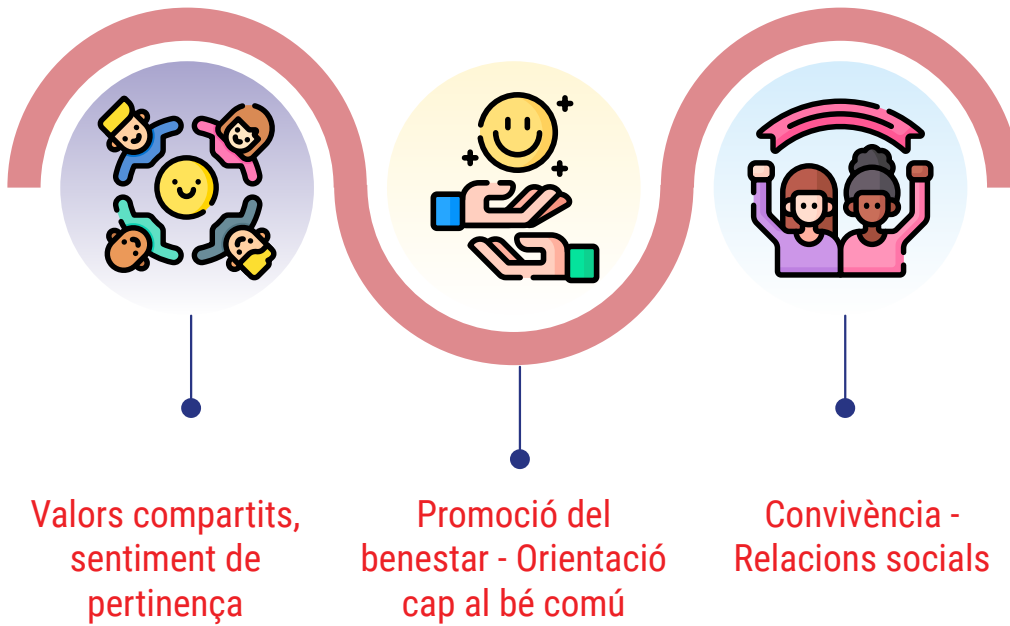
1.5.1. Cohesió Social.

Són innumbrables les aportacions i les discussions sobre el concepte de cohesió social. Des d'una perspectiva de política pública, aquestes són algunes de les referències més rellevants:

- Nacions Unides (2016) Leaving no one behind: the imperative of the inclusive development. <https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/full-report.pdf>
- OCDE (2012). Perspectives on Global Development. https://www.oecd-ilibrary.org/development/perspectives-on-global-development-2012_persp_glob_dev-2012-en
- Comitè Europeu per a la Cohesió Social. A new Strategy for Social Cohesion. Aprovada pel Consell de Ministres del Consell d'Europa el 2004. https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/RevisedStrategy_en.pdf

Altres institucions internacionals, com el Banc Mundial o el Consorci Europeu d'Accreditació de l'Educació Superior (ECA), també han formulat contribucions a la definició de cohesió social, que coincideix amb una de les principals polítiques de la Unió Europea. Per això, des d'aquesta perspectiva, tant el Parlament com la Comissió han fet les seves contribucions.

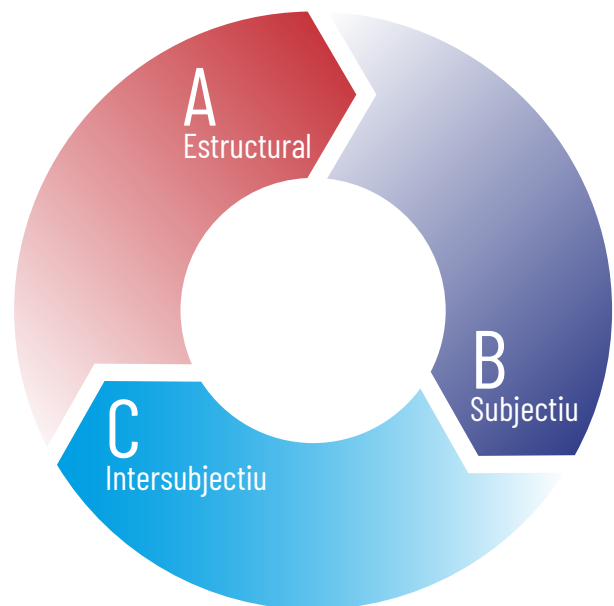
A l'efecte d'aquest Manual, es considera que la cohesió social involucra les dimensions següents⁴:

Per tal de vincular aquestes dimensions a pràctiques i resultats específics, cal operacionalitzar-les. Per això, el Manual es basa en el model socioecològic⁵, un model conceptual per comprendre el desenvolupament humà que s'ha fet servir àmpliament com a base per a nombrosos estudis relacionats amb l'esport, incloent-hi el coaching esportiu (Duffy, Harrington i Lara-Bercial, 2013), l'educació física (O'Connor, Alfrey i Payne, 2012) i la promoció de l'activitat física (Rowe, Shilbury, Ferkins i Hinckson, 2013).

En aquest sentit, hi ha una àmplia acceptació que la cohesió ha de ser impulsada en almenys tres aspectes:

a. L'aspecte estructural o sistèmic és el que es correspondria amb el de la legislació i les polítiques locals en matèria de pràctica esportiva, és a dir, amb la manera com l'entitat local organitza la pràctica esportiva al seu territori de referència (existència de normes locals o de plans i estratègies municipals d'esport).

⁴ Elaboració pròpia basada en les contribucions de Moustakas (2024) i CEPAL (2019).

⁵ Moustakas (2024), p. 9

b. L'aspecte subjectiu es correspon amb les persones que viuen al municipi i les seves competències, habilitats, actituds, valors, interessos, etc., en la pràctica esportiva.

c. L'aspecte intersubjectiu es relaciona amb l'àmbit comunitari i interpersonal i inclouria, per tant, les organitzacions socials formals i no formals, així com les relacions entre les organitzacions i/o les institucions.

Aquesta definició de cohesió social basada en les tres dimensions i la seva operativitat en àmbits concrets des del model socioecològic permet que, des del projecte SCORE, s'orientin les pràctiques de les entitats locals per actuar d'una manera precisa en l'esport i des de l'esport per tal de prevenir i lluitar contra el racisme i la discriminació racial. Ateses les finalitats del projecte, les propostes s'han de cenyir als àmbits estructural i comunitari.

1.5.2. Integració en l'esport i per mitjà de l'esport.

La contribució teòrica sobre integració en l'esport i a través de l'esport la va desenvolupar Agergaard⁶: La primera implica convertir-se en participant esportiu i membre d'una comunitat esportiva, i la segona implica que la participació en l'esport crea possibilitats d'accedir a altres esferes socials (és a dir, mercat laboral, educació, ciutadania). Com afirma Agergaard, la integració a través de l'esport és difícil d'aconseguir perquè la relació entre el submon de l'esport i altres esferes socials està poc acoblada. En línia amb aquesta afirmació, els estudis sobre la importància de l'esport per a la creació de capital social mostren que l'esport pot tenir un paper important⁷. El capital social es refereix als recursos i les xarxes que connecten les persones en una comunitat i els permeten treballar junts per aconseguir metes comunes. Aquests recursos inclouen la confiança, la solidaritat, la reciprocitat, la cooperació i la reciprocitat. Aquestes xarxes també es poden veure com els llaços de lleialtat i suport entre les persones que viuen en una comunitat. El capital social també fa referència a la qualitat de la democràcia, ja que els nivells de capital social poden afectar el grau de confiança entre els ciutadans i el govern⁸.

⁶ Agergaard, S. (2018). Rethinking sports and integration: Developing a transnational perspective on migrants and descendants in sports. Abingdon, Oxon: Routledge.

⁷ Spaaij, R. (2012). Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies*, 35:9, 1519–1538, DOI: 10.1080/01419870.2011.592205 y Walseth, K. (2008). Uniendo y vinculando el capital social en el deporte: experiencias de mujeres jóvenes de origen inmigrante. *Deporte, Educación y Sociedad*, 13 (1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/13573320701780498>

⁸ Robert Putnam, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, (1995)

1.5.3 Enfocaments transversals.

En el marc del projecte SCORE i d'aquest Manual, cal tenir en compte tres enfocaments complementaris al que s'ha exposat anteriorment:

A. Enfocament descolonial.

Els esports que predominen al món actual van contribuir explícitament al colonialisme i van ser utilitzats per les potències colonials per difondre i refermar el seu poder⁹. En canvi, a altres formes no europees d'esport i activitat física i les seves influències en l'esport se'ls ha llevat importància o bé han estat ignorades completament¹⁰.

L'enfocament descolonial proposat en aquest Manual emfasitza **la necessitat de reposicionar l'esport com un terme inclusiu, que designa activitats socials diverses i posa l'accent en les pràctiques i els significats locals**¹¹.

Les administracions locals han de conèixer, preguntar i entendre quines són les pràctiques esportives i físiques que es demanen i es duen a terme als seus municipis. Cal partir d'aquest diàleg i coneixement, posant en primer pla les històries, les experiències i el coneixement de les persones que viuen a les seves ciutats, per poder dissenyar una estratègia o pla esportiu municipal amb un enfocament descolonial, adaptat al context local i les seves necessitats, i no replicant els models establerts a escala global que potser no s'adapten a les realitats i les necessitats del municipi.

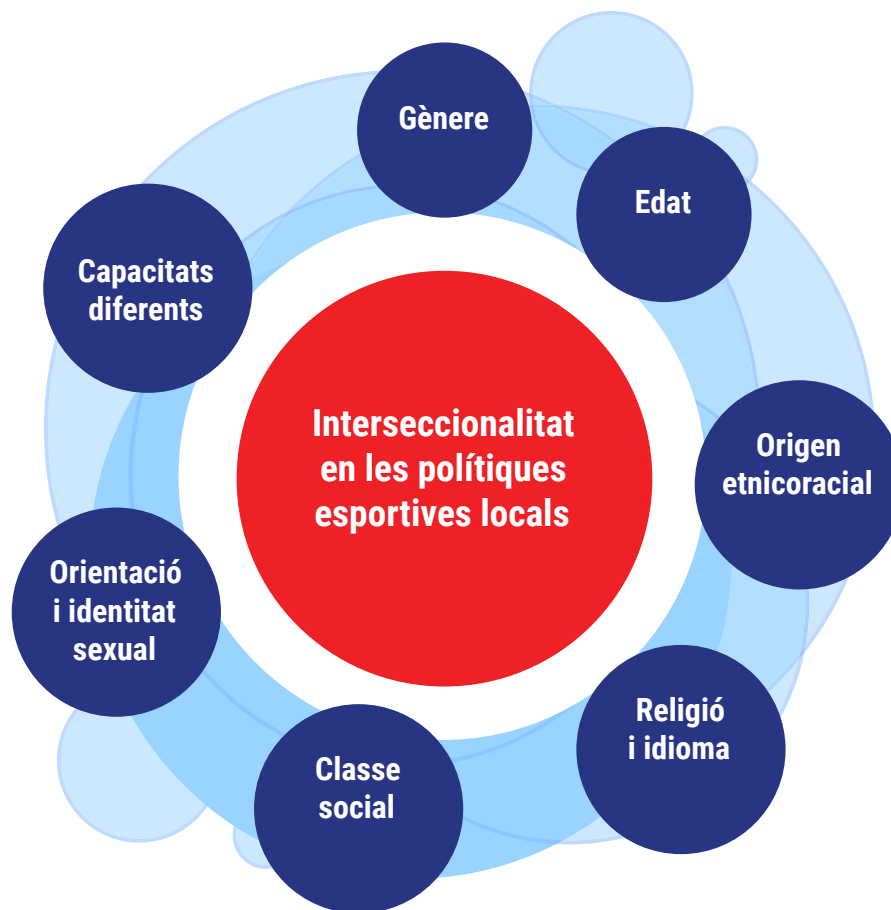
B. Enfocament interseccional.

La interseccionalitat és una eina d'anàlisi i intervenció davant de la discriminació múltiple, una aproximació al tractament de la diversitat des de **la perspectiva de gènere**, que alhora la transcendeix en **reflectir la interrelació de factors** com ara la **classe social, l'origen etnicoracial, la formació, l'edat, l'orientació i identitat sexual, la discapacitat, l'idioma o la religió**. Aquests factors generen en la seva interrelació situacions de privilegi i/o d'opressió que poden derivar en manifestacions de desigualtat i exclusió. Per poder dissenyar una política local en matèria d'esport amb un enfocament interseccional cal que es tinguin en compte —a partir de l'anàlisi, el disseny, la intervenció i l'avaluació— tots aquests factors i la seva intersecció.

⁹ Sepandarmaz, M., Methodological challenges and opportunities in working within a participatory paradigm in the context of sport, forced migration and settlement: an insider perspective, (2022)

¹⁰ Carrington, 2015.

¹¹ Besnier, Brownell y Carter Antropología del deporte: Emociones, poder y negocios en el mundo contemporáneo, (2019).

C. Enfocament transversal.

La transversalitat, en qüestió de governança local, és essencial. El Manual proposa l'enfocament transversal en un doble sentit. D'una banda, es proposa la **transversalitat temàtica**, que implica, a més de l'esport i l'activitat física, tots aquells aspectes relacionats amb els drets humans, la igualtat, la no-discriminació i la gestió de la diversitat i la cohesió social. I, de l'altra, la **transversalitat orgànica**, entesa en la naturalesa dels agents i les entitats que s'hauran d'involucrar en el desenvolupament de l'estratègia esportiva local, la cohesió social i la lluita contra el racisme. En aquest sentit, caldrà que hi hagi:

- tot el personal municipal vinculat a l'àrea d'esport, des d'autoritats polítiques fins a responsables tècnics, responsables d'escoles esportives municipals o el personal dels espais esportius, etc.;
- el conjunt d'organitzacions socials relacionades amb l'esport i els temes indicats;
- les federacions i els clubs esportius de referència a l'entorn local.

A.1.5.4 Definició de conceptes per al Manual.

DISCRIMINACIÓ

El Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides considera que el terme «discriminació», tal com es fa servir al Pacte de Drets Civils i Polítics, s'ha d'entendre referit «a tota distinció, exclusió, restricció o preferència que es basi en determinats

motius, com la raça, el color, el sexe, l'idioma, la religió, l'opinió política o d'una altra índole, l'origen nacional o social, la posició econòmica, el naixement o qualsevol altra condició social, i que tingui l'objectiu o el resultat d'anul·lar o menyscar el reconeixement, el gaudi o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i les llibertats fonamentals de totes les persones» (observació general núm. 18 del Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides).

DISCRIMINACIÓ RACIAL

A l'article 1 de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (CERD), s'estableix que l'expressió «discriminació racial» denota tota distinció, exclusió, restricció o preferència basades en motius de raça, color, llinatge o origen nacional o ètnic, que tingui com a objectiu o com a resultat anul·lar o menyscar el reconeixement, el gaudi o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i les llibertats fonamentals en les esferes política, econòmica, social, cultural o en qualsevol altra esfera de la vida pública.

EXCLUSIÓ SOCIAL

En l'àmbit de la UE, segons es recull al Glossari 2.0 sobre Migració i Asil de la Xarxa Europea de Migracions, és la situació per la qual s'impedeix o s'exclou una persona de contribuir i beneficiar-se del progrés econòmic i social. L'exclusió és el resultat d'una «*combinació de problemes interrelacionats com l'atur, l'escassa qualificació, els baixos ingressos, l'habitatge inadequat, la mala salut i la desintegració familiar*». La participació és tant una condició prèvia com una finalitat dels drets humans. El contrari de l'exclusió és la «*inclusió*».

GOVERNANÇA MULTINIVELL

Segons el Llibre blanc del Comitè de les Regions sobre la governança multinivell, aquesta es podria definir com «l'acció coordinada de la Unió, els Estats membres i els ens regionals i locals, basada en l'associació i destinada a elaborar i aplicar les polítiques de la Unió Europea. Aquesta indueix la responsabilitat compartida dels diversos nivells de poder en qüestió i es basa en totes les fonts de legitimitat democràtica i en la representativitat dels diversos agents implicats». En altres paraules, és un model de governança que inclou els governs europeu, estatal, regional i local, així com les organitzacions de la societat civil. Les formes en què s'organitza poden variar molt d'un país a un altre. Idealment, inclou un element de baix a dalt, i implica l'establiment de processos participatius per a la cocreació, la cooperació i la coordinació de polítiques entre totes les autoritats públiques rellevants, a tots els nivells de govern, i amb totes les parts interessades rellevants, en àrees de competència compartida o interès comú. Llibre blanc del Comitè de les Regions sobre la governança multinivell (2009).

INCIDENT DISCRIMINATORI O RACISTA

Cualquier incidente que es percibido como racista por la víctima o cualquier otra persona. Recomendación de política general N.º 11 de la Comisión Europea contra el Racismo y la Intolerancia (ECRI).

RACISME

L'ECRI del Consell d'Europa el defineix com la creença que, per motiu de la «raça», el color, l'idioma, la religió, la nacionalitat o l'origen nacional o ètnic, justifica el menyspreu a una persona o grup de persones o la superioritat d'una persona o grup de persones. Glossari de l'ECRI.

D'altra banda, i encara que no hi ha una definició jurídica del terme racisme acceptada universalment, l'article 4 de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (CERD) estipula que: «els Estats part condemnen tota la propaganda i totes les organitzacions que s'inspirin en idees o teories basades en la superioritat d'una raça o d'un grup de persones d'un color o origen ètnic determinat, o que pretenguin justificar o promoure l'odi racial i la discriminació racial, sigui quina sigui la seva forma, i es comprometen a prendre mesures immediates i positives destinades a eliminar tota incitació a tal discriminació o actes de tal discriminació». Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (CERD), (1965).

RACISME ESTRUCTURAL

Segons el Pla d'Acció de la UE Antiracisme (2020-2025), el comportament racista i discriminatori pot estar arrelat a les institucions socials, financeres i polítiques, i repercutir en tots els nivells de poder i en l'elaboració de polítiques. El racisme estructural és una forma de racisme «profundament implantat a la història de les nostres societats, entrellaçat amb les seves arrels i normes culturals. Es pot reflectir en la manera com funciona la societat, com es distribueix el poder i com interactuen els ciutadans amb l'Estat i els serveis públics. Pot ser inconscient i sovint es percep com que no reflecteix els interessos de les persones afectades pel racisme, encara que no sigui necessàriament un intent directe d'excloure'ls». Una Unió de la igualtat: Pla d'Acció de la UE Antiracisme per al 2020-2025.

XENOFOBIA

Segons el glossari de termes de l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM), xenofòbia és el «conjunt d'actituds, prejudicis i comportaments que impliquen el rebuig, l'exclusió i, sovint, la denigració de persones pel fet de ser percebudes com a estrangeres o alienes a la comunitat, a la societat o a la identitat nacional». La xenofòbia implica hostilitat, rebuig o odi cap a persones estrangeres o percebudes com a tals. Glossari sobre migració de l'Organització Internacional per a les Migracions. Segons l'ECRI, xenofòbia es refereix al prejudici, l'odi o la por vers persones d'altres països o cultures. Recomanació general núm. 15, relativa a la lluita contra el discurs d'odi i memoràndum explicatiu (paràgraf 7).

1.6 Marc legislatiu europeu.

Al **Llibre Blanc sobre l'Esport de la Comissió Europea** (2007)¹², s'aborden per primera vegada les qüestions relacionades amb l'esport de manera global. La Comissió considera que el potencial de l'esport com a instrument per a la inclusió social

en les polítiques, les accions i els programes de la Unió Europea i els Estats membres es pot aprofitar més bé.

Recalca que les activitats esportives sense ànim de lucre contribueixen a la cohesió social i a la inclusió social dels grups vulnerables, i es poden considerar serveis socials d'interès general. Suggereix als Estats membres que donin suport a accions per al foment de la inclusió social a través de l'esport i la lluita contra la discriminació a l'esport. En el context de la política de cohesió, els Estats membres haurien de tenir en compte el paper de l'esport en l'àmbit de la inclusió social, la integració i la igualtat d'oportunitats.

Des de 2007 la **Comissió Europea** considera el potencial de **l'esport com a instrument per a la inclusió social** a les polítiques, les accions i els programes de la Unió Europea i la contribució de les activitats esportives a la **cohesió social**.

La **Divisió d'Esport del Consell d'Europa** defensa el poder unificador de l'esport, i la promoció de la diversitat ha estat una prioritat permanent de l'Acord Parcial Ampliat sobre l'Esport (EPAS)¹³. Els drets i les llibertats de la ciutadania dels Estats membres del Consell d'Europa, juntament amb la prohibició de la discriminació, estan ancorats al Conveni Europeu de Drets Humans, en què es basa el marc normatiu del Consell d'Europa en l'àmbit de l'esport.

Les prioritats del Consell d'Europa per a l'Esport 2022-2025 inclouen la protecció dels drets humans en l'esport a l'agenda dels governs i la consecució d'avenços en la promoció d'un esport basat en valors.

D'altra banda, el programa Intercultural Cities (ICC) del Consell d'Europa se centra en el paper clau que tenen les ciutats per impulsar polítiques a favor de la convivència i la inclusió en un context de més diversitat. Durant aquests anys, des del programa ICC i les xarxes estatals s'han anat creant eines i aportant respostes per continuar contribuint a impulsar polítiques que promoguin els principis de la interculturalitat.

En aquest punt, és important destacar que les xarxes espanyola i sueca de ciutats interculturals (RECI i Interkulturella Städer Sverige) formen part del projecte SCORE, així com els territoris de Bilbao, Getafe, Sabadell i Tenerife.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>

¹³ L'EPAS proporciona una plataforma per a la cooperació esportiva intergovernamental entre les autoritats públiques dels Estats membres. També fomenta el diàleg entre les autoritats públiques, les federacions esportives i les ONG. Això contribueix a una governança millor, amb l'objectiu que l'esport sigui més ètic, més inclusiu i més segur.

Aquestes entitats, per tant, apliquen la perspectiva intercultural al disseny d'iniciatives i polítiques esportives. Per a això, busquen garantir que l'esport:

- 1.** Contribueixi a avançar cap a una **igualtat real**, a partir del compromís amb la no-discriminació i l'equitat. Per a això, cal identificar els espais de desigualtats (com la dificultat de les persones estrangeres per federar-se) i promoure espais de millora; reforçar la lluita contra la discriminació i els delictes d'odi en l'àmbit esportiu; i garantir la igualtat de tracte i d'accés a la pràctica esportiva a tota la ciutadania als serveis i als equipaments municipals.
- 2.** Contribueixi a avançar en el **reconeixement i el respecte de la diversitat**. Això s'aconsegueix, per exemple, a través del reconeixement institucional i simbòlic de la diversitat de les pràctiques esportives, així com adaptant el conjunt de serveis, programes i equipaments municipals perquè es reconegui la diversitat i s'ampliï l'oferta d'esports (alternatius o minoritaris), adequant els espais i les instal·lacions. En aquesta línia, les entitats esportives haurien de reflectir la diversitat sociocultural dels barris on es troben.
- 3.** Afavoreix la **interacció positiva (en igualtat de condicions), la participació i la generació de vincles**. Per a això, s'han de donar les condicions que ajudin a formar vincles socials forts i a augmentar l'autoestima i l'empoderament d'algunes persones i col·lectius. Això contribuirà a la construcció d'identitats i sentits de pertinença compartits. La ubicació dels espais i els equipaments esportius també pot contribuir a reduir la segregació espacial.

D'altra banda, la **Recomanació núm. 12 de política general sobre la lluita contra el racisme i la discriminació racial en l'àmbit de l'esport de la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI)**¹⁴ assenyala el següent:

- Els Estats membres han de garantir i promoure la igualtat d'oportunitats en l'accés a l'esport per a totes les persones, i lluitar contra el racisme i la discriminació racial en l'esport.
- Els Estats membres han de crear i dirigir coalicions contra el racisme en l'esport, convidant a participar-hi a les autoritats locals, les federacions i els clubs esportius, atletes, entrenadors/ores, l'equip arbitral, grups de seguidors/ores, grups de representació de minories, organitzacions de la societat civil i mitjans de comunicació.

¹⁴ <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/>

L'Informe del Grup de Treball Intergovernamental sobre l'aplicació efectiva de la Declaració i el Programa d'Acció de Durban sobre la novena sessió a les Nacions Unides¹⁵ subratlla «la importància d'abordar i combatre la impunitat per la comissió d'actes en l'àmbit de l'esport motivats pel racisme, inclosos els actes d'incitació al racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància, hostilitat o violència, i insta els Estats que adoptin totes les mesures apropiades, de conformitat amb la legislació nacional i les obligacions internacionals, per prevenir, combatre i fer front a totes les manifestacions de racisme, discriminació racial, xenofòbia i formes connexes d'intolerància en el context dels esdeveniments esportius, i que vetllen perquè els delictes motivats pel racisme siguin punibles per llei, segons escaigui».

El Grup de Treball pren nota **del potencial de l'esport com a eina per promoure la igualtat i la diversitat**, encoratja els Estats i les parts interessades, en particular les associacions i els comitès esportius, a garantir la igualtat i la no-discriminació mitjançant la lluita contra el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància pel que fa a l'accés a les instal·lacions i els serveis esportius i al seu ús, a les oportunitats laborals i al desenvolupament professional.

El **Pla d'Acció de la UE Antiracisme 2020-2025**¹⁶ recull com els futurs programes ERASMUS+ han de garantir l'esforç per promoure la inclusió social i millorar l'apropament a les persones amb menys oportunitats, entre altres coses, abordant els obstacles a què s'enfronten els grups i les minories que estan infrarepresentats per accedir a les oportunitats que ofereixen els programes, i equipant els organitzadors de projectes i els participants perquè siguin sensibles a l'hora d'interactuar amb persones d'orígens diferents. L'estratègia abastarà tots els àmbits de l'educació, la formació, la joventut i l'esport, i es desenvoluparà al llarg de tota la durada dels programes Erasmus+ i del Cos Europeu de Solidaritat.

El paper de les ciutats en tots aquests documents és essencial. Per exemple, al **Pla de treball de la Unió Europea per a l'esport (2021-2024)**¹⁷ es proposa el desenvolupament i la promoció de la bona governança en l'esport com un dels temes clau. La **Carta Europea de l'Esport (2021)**¹⁸ ofereix orientació a les autoritats locals que vulguin desenvolupar programes esportius que fomentin la diversitat i combatin la discriminació.

¹⁵ <https://www.ohchr.org/es/documents/thematic-reports/ahrc4989-report-intergovernmental-working-group-effective-implementation>

¹⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42020Y1204%2801%29>

¹⁸ <http://femp.femp.es/files/566-69-archivo/CARTA%20EUROPEA%20DEL%20DEPORTE.pdf>

En aquest sentit, en diversos Estats membres s'han desenvolupat polítiques d'abast nacional que se centren en l'esport i la cohesió social i el paper central de les autoritats locals. Per exemple, hi ha, entre altres, la Política Nacional de l'Esport 2018-2027 a Irlanda¹⁹ o el Marc Estratègic de Ciutadania i Inclusió contra el Racisme i la Xenofòbia (2023-2027) a Espanya²⁰.

En els apartats següents d'aquest Manual bàsic, s'oferiran pautes pràctiques per poder desenvolupar polítiques locals esportives per lluitar contra el racisme i la discriminació racial i promoure la cohesió social.

Algunes **ciutats pioneres**, com Copenhaguen (Dinamarca)²¹ o Bilbao (Espanya)²², han impulsat **polítiques esportives locals** com a instrument per a la integració social de minories etnicoracials.

“«L'ESPORT HA D'OCUPAR EL PAPER MÉS ALT EN L'AGENDA POLÍTICA I SOCIAL.”
(SEBASTIAN COE)

1.7 Avantatges per a la ciutat.

La promoció de l'esport per part de les entitats locals implica nombrosos avantatges. Aquests avantatges estan relacionats amb les dimensions i els nivells que permeten treballar en el desenvolupament de la cohesió social localment a través de l'esport. La taula següent inclou alguns d'aquests avantatges en els diferents aspectes i dimensions que s'esmenten a l'apartat 1.5.1 del Manual.

¹⁹ <https://www.sportireland.ie/sites/default/files/media/document/2023-05/Sport%20Ireland%20Policy%20on%20Diversity%20and%20Inclusion%20in%20Sport%20%281%29.pdf>

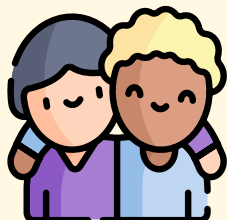
²⁰ https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/es/publicaciones/documentos/documento_0158.htm

²¹ <https://danskracismeforskning.dk/2023/12/04/chatzopoulos-ioannis-sport-migration-and-integration-in-denmark-local-political-responses-and-policies-in-copenhagen-2022/>

²² <https://bilbaokiroiak.eus/es/comunicacion/noticias/el-ayuntamiento-de-bilbao-presenta-su-estrategia-del-deporte-20212024-con-4-ejes-11-objetivos-y-61-acciones-concretas/noticia>

1.7.1 En l'aspecte individual.

Sentiment de pertinença

L'esport no canvia els problemes socials, tot i que pot ajudar a resistir i invertir els processos d'exclusió²³. L'esport per si mateix no canvia els problemes socials en l'aspecte individual, quan una persona està sotmesa a diferents dificultats relacionades amb la família, l'educació, les addiccions, etc., però pot ajudar a resistir millor aquestes situacions, ja que exerceix una funció descompressiva o d'evasió. Així mateix, els problemes que presenta cada persona i la seva situació en un context social determinat són diferents i, per tant, l'esport s'ha d'adaptar a les necessitats personals i no es pot fer servir de manera generalitzada.

Convivència

A la ciutat i les seves comunitats, l'esport proporciona una plataforma única per promoure els valors del diàleg i l'enteniment, promovent la confiança²⁴ en altres persones, l'acceptació de la diversitat i la igualtat de gènere²⁵.

Bé comú

La participació regular en activitats esportives i físiques genera diversos **beneficis socials i per a la salut**²⁶. L'esport inculca estils de vida saludables, estimula el desenvolupament cognitiu positiu, cosa que és beneficiosa per a la salut física i la salut mental i millora el capital social de la comunitat.

²³ Gaspar Maza Gutiérrez, <https://dialnet.unirioja.es/servlet/autor?codigo=196554>

²⁴ Beatriz Mejía Restrepo, [El deporte, la confianza y el desarrollo sostenible](https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2017/04/unesco-el-deporte-es-un-motor-para-el-desarrollo-y-la-igualdad/), Comité Olímpico Colombiano

²⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2017/04/unesco-el-deporte-es-un-motor-para-el-desarrollo-y-la-igualdad/>

²⁶ <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/363592/9789240060548-spa.pdf>

1.7.2 En l'aspecte comunitari.

Sentiment de pertinença

L'esport és una poderosa **eina educativa i una plataforma d'inclusió i integració social**²⁷. L'esport construeix identitats i aviva el **sentit de pertinença** configurant o consolidant col·lectivitats locals, nacionals, globals, territorials o virtuals. L'esport s'ocupa de qüestions fonamentals i bàsiques sobre qui som i hauríem de ser, a qui pertanyem i quines oportunitats tenim en relació amb el nostre entorn. El valor intrínsec de l'esport té a veure amb la **identitat i la pertinença**, i s'ha de veure en conjunt amb les normes i els valors socials i culturals bàsics²⁸. A més, **promou la participació organitzada de la ciutadania**, amb formulacions institucionals pròpies i sobiranes que aporten significativament i donen suport a la convivència i la cohesió social.

Convivència

L'esport promou **la tolerància, el respecte** i dona suport també a l'**empoderament** de les dones i el jovent, les persones i les comunitats, així com els objectius en matèria de salut, educació i inclusió social²⁹.

Bé comú

L'activitat física i l'esport permeten generar **ciutats més segures, inclusives i sostenibles**³⁰. La construcció i la millora de les infraestructures esportives als barris de més vulnerabilitat ofereix l'oportunitat de crear ciutats més igualitàries. L'esport és un espai clau per combatre les expressions d'inequitat urbana, facilitant l'obertura de recintes esportius i promovent l'apropiació sistemàtica dels espais públics per a la recreació i l'activitat física.

²⁷ <https://www.segib.org/wp-content/uploads/SEGIB-Deportes-Librillo-2-WEB.pdf>

²⁸ Dowling, F., *Sport's 'gateway for inclusion' on the latch for ethnic minorities? A discourse analysis of sport policy for inclusion and integration*

²⁹ <https://www.un.org/es/chronicle/article/el-papel-del-deporte-en-la-conseguencia-de-los-objetivos-de-desarrollo-sostenible>

³⁰ https://www.df.cl/noticias/site/docs/20240419/20240419175013/suplemento_20240421.pdf

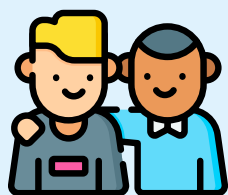
1.7.3 En l'aspecte estructural

Sentiment de pertinença

Diversos estudis³¹ han demostrat que les ciutats que adopten polítiques d'integració intercultural han obtingut resultats més bons en termes de percepció de cohesió per part dels residents, i també més confiança en l'administració, la seguretat, la qualitat dels serveis, el benestar, la bona governança i el creixement econòmic.

Convivència

Més enllà dels beneficis immediats per a la salut física, l'esport pot ser un vehicle per a la convivència i la cohesió social. S'ha atribuït a l'esport que ajuda a formar vincles socials més forts i a augmentar l'autoestima de les generacions més joves³². Uns nivells més alts de participació esportiva i activitat física condueixen a un benestar general més gran i serveixen per reforçar els llaços socials.

Bé comú

L'esport com a **facilitador del desenvolupament sostenible**³³ té un vincle ineludible amb l'Agenda 2030 i els seus 17 ODS, concretament sobre els següents:

³¹ <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities>

³² Cómo el poder del deporte puede unirnos e impulsar la justicia social. <https://www.weforum.org/agenda/2021/01/uniting-the-world-through-sport-what-can-we-learn-from-sport-in-enabling-social-cohesion/>

³³ <https://plataformavoluntariado.org/wp-content/uploads/2020/05/guia-ods-deporte.pdf>

2. LLUITAR CONTRA EL RACISME PER MITJÀ DE L'ESPORT

L'esport és el treballador social ocult en molts dels nostres barris (Sebastian Coe³⁴)

En aquest apartat s'exposarà, breument, **per què** l'esport és un element central a les nostres societats, com n'és de rellevant per a les entitats locals³⁵ i els seus responsables saber on es fan les activitats esportives a les seves ciutats, **quines** activitats esportives es duen a terme, qui són les persones que les practiquen i **quan**, en quins moments i **quines necessitats i demandes tenen**. Finalment s'exposarà com es pot articular una estratègia que tingui una bateria de mesures que hauran d'aplicar els municipis per poder lluitar contra el racisme per mitjà de l'esport des de les entitats locals.

“GAIREBÉ UNA DE CADA DUES PERSONES A EUROPA (EL 44 %) PENSA QUE EL SEU AJUNTAMENT NO FA PROU PELS SEUS CIUTADANS EN RELACIÓ AMB LES ACTIVITATS FÍSQUES”.
(EUROBARÒMETRE 525 “ESPORT I ACTIVITAT FÍSICA” 2022)

2.1 Avaluació de necessitats en l'àmbit local.

El primer punt de partida per a qualsevol intervenció és **el coneixement de la realitat**. Per poder adoptar mesures eficaces que afavoreixin la cohesió social al municipi i permetin lluitar davant de qualsevol incident racista o discriminatori per motiu d'origen ètnic o racial, cal partir d'identificar tots els aspectes relacionats amb les qüestions plantejades anteriorment sobre on, què, qui i quan de les activitats esportives als seus municipis.

Aquest apartat intentarà exposar breument com es pot **fer una avaluació de necessitats en l'àmbit local** pel que fa a **ubicació, ús, pràctica, accés i permanència en la pràctica esportiva en aquesta escala**. En definitiva, poder dur a terme un diagnòstic/avaluació de necessitats que respongui també als tres àmbits identificats: estructural, comunitari i individual.

³⁴ Sebastian Coe, <https://www.britannica.com/biography/Sebastian-Coe>

³⁵ Aquest Manual Bàsic s'adreça principalment a entitats locals, però les reflexions, les recomanacions, els exemples i els suggeriments es poden transferir fàcilment a clubs esportius, federacions, associacions, centres educatius, etc.

2.1.1 Àmbit estructural.

Els municipis disposen d'instal·lacions esportives diverses, com ara les instal·lacions d'activitat física esportiva i els espais públics oberts. Tots són espais públics (finançats pel municipi o amb el suport d'alguna altra administració pública o iniciativa privada) i l'accés està regulat per les normes municipals: alguns necessiten alguna autorització i, de vegades, el pagament d'una quota o el lloguer de l'espai; mentre que en altres l'accés és lliure, especialment als espais a l'aire lliure o als espais públics oberts. La taula següent inclou alguns exemples dels tipus d'instal·lacions esportives locals:

INSTAL·LACIONS D'ACTIVITAT FÍSICA ESPORTIVA	ESPAIS PÚBLICS OBERTS	
 COBERTES <ul style="list-style-type: none">• Poliesportiu• Piscina• Sala de musculació• Gimnàs• Pistes d'esquai/pàdel/bàdminton• Otros	 AIRE LLIURE <ul style="list-style-type: none">• Camp de futbol• Pistes esportives obertes• Pista poliesportiva• Piscina a l'aire lliure• Pista de tennis/pàdle• Frontó• Altres	 PARCS D' EXERCICIS <ul style="list-style-type: none">• Pumptruck• Taules de ping-pong en parcs• Recintes asfaltats multiusos (ex.: patinatge, monopati)• Altres

A més d'aquests espais «formals», cal conèixer quins altres espais esportius s'utilitzen i estan adaptats a les necessitats d'activitats esportives reals de la ciutadania. En nombroses ocasions, els espais informals a l'aire lliure (gespa, arbredes, platges, etc.) es fan servir per practicar algun esport en concret, bé perquè no hi ha oferta formal d'infraestructures al municipi per a aquest esport (com el beisbol, el criquet, l'equavòlei, etc.), bé perquè no es disposa d'accés a un espai formal per practicar-lo (running, futbol, esports tradicionals, etc.), bé perquè hi ha alguna barrera d'accés (econòmica, administrativa, etc.), com es comentarà més endavant.

³⁶<https://www.lifeder.com/ecuavoley/>

En definitiva, sigui quin sigui el motiu pel qual es fan servir els espais informals per a la pràctica d'algun tipus d'esport, cal que les persones responsables de l'àmbit municipal coneguin aquests espais i aquestes pràctiques, per poder valorar l'adaptació dels espais esportius municipals a les activitats esportives que practica la ciutadania. Cal una visió transversal des de l'àrea municipal amb competències en esports, amb altres àrees municipals amb competències en els diferents aspectes recollits als drets humans, inclusió social o minories ètnicoracials al municipi.

Les administracions locals han d'establir vincles amb els grups ètnics/ racials amb presència al territori local per conèixer quines pràctiques, demandes esportives i possibles barreres tenen.

2.1.2 Àmbit comunitari.

A més de la gestió municipal, amb un enfocament transversal de les activitats esportives, cal tenir en compte altres factors rellevants, com ara els clubs esportius i les federacions. Una **característica distintiva de l'àmbit esportiu a Europa és la forta dependència d'una xarxa de clubs esportius i federacions globals**³⁷, amb el percentatge estimat més alt d'activitats esportives a Europa que es duen a terme en el context de clubs esportius (23 %) i el percentatge més alt de ciutadans que són membres de clubs esportius (27 %).

Així com hi ha espais no formals de pràctica esportiva en l'àmbit local, també hi ha clubs esportius constituïts formalment i clubs esportius (o agrupacions) constituïts no formalment. Per exemple, **associacions i agrupacions de persones establertes no formalment que organitzen trobades esportives periòdiques** (normalment, en espais formals oberts i en espais informals).

³⁷ Bottenburg, M. V., Rijnen, B., & Sterkenburg, J. (2005). Sports participation in the European Union: Trends and differences. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Tot i que es pressuposa que l'accés als esports és universal, la participació esportiva encara tendeix a estar estratificada ètnicament. Múltiples estudis³⁸ han demostrat que les disparitats ètniques a la participació esportiva són una constant. En general, les minories ètniques tendeixen a ser menys actives als esports que els seus homòlegs majoritaris i és menys probable que participin en esports organitzats per clubs. Aquesta bretxa limita el potencial dels esports com a activitat compartida per reunir persones de diversos orígens ètnics.

Es constata la manca de dades desglossades per origen racial o ètnic en l'afiliació als clubs esportius o en la participació en activitats esportives, la qual cosa impedeix conèixer la realitat i desenvolupar polítiques que s'ajustin al context de les ciutats. Es necessiten dades des d'una perspectiva interseccional.

Adicionalment, cal fer una **anàlisi amb perspectiva interseccional** que estudiï la participació diferenciada de dones i homes en les activitats esportives. En l'ecosistema de l'esport, les dones han estat i continuen estant infrarepresentades en tots els nivells en comparació amb els homes³⁹, i és imprescindible fer anàlisis de dades creuades també en el cas de les dones que pertanyen a minories etnicoracials des d'un enfocament interseccional.

Per fer realitat el lema «esport per a tothom»⁴⁰, **cal que les autoritats locals recullin la diversitat i la varietat de necessitats i demandes** de totes les persones que conformen el municipi i adaptin aquesta oferta esportiva i d'activitat física dels municipis a totes les persones. D'aquesta manera, totes les persones que hi vulguin participar tindran l'oportunitat de fer-ho o dedicar-se a la seva pròpia activitat física en condicions d'igualtat.

Els índexs de participació de la població autòctona en clubs esportius són elevats, mentre que **les persones d'origen estranger estan infrarepresentades als clubs esportius formals**⁴¹. Per exemple, a Alemanya representen només el 10,1 % (2,8 milions) de tots els membres de clubs esportius, i a Irlanda la proporció de persones que van complir les Directrius Nacionals d'Activitat Física i es van classificar com a altament actives va ser més elevada entre els irlandesos blancs (42 %), seguits

³⁸ Entre otros, Vogels (2014), Wijtzes, Al, Jansen, W., Bouthoorn, SH, Pot, N., Hofman, A., Jaddoe, VWV y Raat, H. (2014).

³⁹ Eime, R. y VVAA., Gender inclusive sporting environments: the proportion of women in non-player roles over recent years.

⁴⁰ Dowling's, F. Sport's 'gateway for inclusion' on the latch for ethnic minorities? A discourse analysis of sport policy for inclusion and integration

⁴¹ Irish sports monitor annual report 2022, Programa IdS.

de les persones blanques d'altres orígens (35 %) i les persones negres, asiàtiques o d'altres orígens (32 %). Addicionalment cal recalcar que **no hi ha dades disponibles a la majoria dels Estats membres** respecte de l'afiliació a clubs i la participació esportiva per origen racial o ètnic. Una altra qüestió imprescindible que s'ha de tenir en compte en l'índex de participació en esports organitzats és **l'exposició al racisme i la discriminació**⁴² i el risc de rebre insults obertament racistes durant les competicions esportives⁴³.

2.1.3 Àmbit individual.

És necessari que les entitats locals coneguin **quines barreres hi ha** per als grups ètnics/racials a les activitats esportives del municipi. Les institucions i les organitzacions esportives no estan desconnectades d'un món social excloent marcat per diferències, barreres, desigualtats i conflictes⁴⁴.

L'àmbit esportiu és molt menys neutral i equitatiu del que els responsables polítics creuen o esperen que sigui.

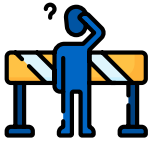

⁴² Evans, Adam B. Sport, race and ethnicity in the wake of black lives matter: introduction to the special issue.

⁴³ P. Rocu "¿Es discriminado el alumnado africano y afrodescendiente en el ámbito deportivo escolar? Análisis y decálogo antirracista"

⁴⁴ Entre altres, Arend F. van Haften (2019), Coakley (2009), Collins (2014); Giulianotti (2016), Jarvie (1991).

Principalment **s'identifiquen quatre tipus de barreres** per a la participació a l'esport local de les persones d'origen racial o ètnic minoritari:

			
<p style="text-align: center;">1</p>	<p style="text-align: center;">2</p>	<p style="text-align: center;">3</p>	<p style="text-align: center;">4</p>
<p>Barreres administratives</p>	<p>Barreres als recursos socioeconòmics</p>	<p>Prejudicis ètnics i discriminatoris</p>	<p>Diferències en preferències i gustos</p>
<p>Les persones que no tenen una situació administrativa regular en molts casos queden excloses de l'accés a la pràctica esportiva «formal» als municipis. Se'ls impedeix «administrativament» tenir una llicència federativa, ser membres d'un club, tenir un carnet d'accés a les instal·lacions esportives, etc.</p>	<p>Com la majoria de les activitats, la participació en esports requereix disposar d'uns certs recursos econòmics per sufragar les quotes, les llicències, el material esportiu, etc. La situació de les persones de les minories etnicoracials, que en nombrosos casos és de vulnerabilitat, podria actuar com una barrera per obtenir accés a l'àmbit esportiu. Addicionalment, si no es disposa d'espais esportius als barris més vulnerables, la pràctica esportiva implica haver-se de desplaçar forçosament a altres barris per poder accedir a les infraestructures esportives. A més, cal parar atenció a variables com l'oferta d'horaris per poder tenir en compte horaris adaptats a les necessitats de les persones pertanyents a minories etnicoracials.</p>	<p>Els espais esportius no estan exempts de prejudicis ètnics i de pràctiques discriminatoris. Elements dissuasius, o directament pràctiques discriminatoris, poden limitar o impedir la participació en condicions d'igualtat de les persones pertanyents a minories ètniques racials en l'àmbit esportiu local.</p>	<p>No tots els grups ètnics mostren el mateix interès per participar en esports en general, o en determinats esports en particular. Els grups ètnics poden mostrar diferències en la seva socialització i en el valor cultural, els gustos i els comportaments que adquireixen i demostren. En conseqüència, les diferències ètniques en la participació esportiva es poden produir com a resultat de preferències divergents. A més, l'èxit atlètic de grups ètnics en esports específics pot fomentar els anomenats «estereotips positius»⁴⁵. Això implica que, bé de manera indirecta per part d'un tercer (cos d'entrenadors, monitors, etc.), bé per part dels individus mateixos (autoestereotip), l'origen ètnic es vincula amb la seva capacitat per sobresortir en certs esports. Aquest procés pot ser especialment poderós en el cas de grups ètnics minoritaris, ja que aquests autoestereotips poden funcionar com una forma d'orgull en un context en què els grups minoritaris tendeixen a ser comparats desfavorablement amb el grup majoritari.</p>

⁴⁵ Harrison, L. (2001). Understanding the influence of stereotypes: Implications for the African American in sport and physical activity. *Quest*, 53, 97-114.

El futbol no és tan popular ni està tan desenvolupat com un esport recreatiu a tot arreu del món; és probable que els grups ètnics variïn substancialment en la mesura que poden aprofitar les experiències dels membres de la família i socialitzar-hi.

(Arend F. van Haften)

L'esport local requereix adaptar-se a les necessitats de la ciutadania, essent flexibles i no reproduint les rigideses d'estructures i normatives que impedeixen la participació de les persones en l'àmbit esportiu local. Les autoritats locals han d'adoptar un enfocament transversal, interseccional i descolonial per fer de l'esport local un espai de trobada i una eina de lluita contra el racisme i la discriminació racial.

2.2 Decàleg per a la lluita contra el racisme per mitjà de l'esport en l'àmbit local.

Tot seguit es recull una proposta de deu accions bàsiques que haurien de desenvolupar els municipis per lluitar contra el racisme a través de l'esport a nivell local.

1		Conèixer la realitat esportiva i social del municipi a partir de la veu de les persones protagonistes: què, com, on, quan, qui...
2		Analitzar: Desenvolupar fonts informatives i estadístiques locals que permetin fer una planificació, una presa de decisions i una anàlisi de resultats més bones.
3		Afavorir espais de diàleg, interlocució i participació: construir identitat i pertinença al municipi per mitjà de l'esport.
4		Desenvolupar normativa local que afavoreixi la lluita contra el racisme i la discriminació racial en l'esport local.
5		Campanyes de sensibilització i comunicació: Desenvolupar una imatge compartida cocreada que transmeti la tolerància zero davant del racisme al municipi.
6		Transversalitat: Treballar des d'una perspectiva interdepartamental que sumi diferents departaments (Esport, Educació, Igualtat, Serveis Socials, Joventut, etc.).
7		Interseccionalitat: Tenir en compte aquest enfocament en totes les accions per conjugar variables com ètnia, gènere, religió, orientació sexual, edat, capacitats diferents, etc.
8		Enfortiment de capacitats: partint de les necessitats expressades, dur a terme accions de capacitació per a decisors polítics, clubs, federacions, entrenadors/ores, etc.
9		Avaluació de l'impacte esportiu i social de totes les accions: fer avaluacions periòdiques d'impacte i de resultats.
10		Transparència i sociabilització de la informació: presentar tots els resultats a la ciutadania, recollir-ne l'opinió mitjançant consultes públiques i incorporar activament les propostes que sorgeixin.

3. LLUITAR CONTRA EL RACISME EN L'ESPORT.

Hem de parlar del racisme. I hem d'actuar. Sempre és possible canviar de direcció si hi ha voluntat de fer-ho.

(Pla de la Unió Europea Antiracisme 2020-2025)

En aquest apartat es posa el focus d'atenció en l'activitat esportiva en si des de dos eixos d'intervenció:

- a. La prevenció dels incidents racistes en l'esport local.
- b. La identificació i l'actuació quan es produeixen els incidents racistes en l'activitat esportiva local.

Aquests dos eixos d'intervenció s'enfoquen al projecte Score a partir de la necessitat de **fer que l'esport i les activitats físiques que es desenvolupen localment siguin espais segurs per a totes les persones i els col·lectius que componen la comunitat.**

El concepte d'esport segur per a totes les persones i esportistes en l'àmbit local significa disposar d'un entorn on es pugui entrenar i competir en un context saludable i solidari; un entorn respectuós, equitatiu i lliure de totes les formes d'assetjament i abús⁴⁶.

Es reconeix que la violència interpersonal, l'abús i l'assetjament amenacen no només la salut física, emocional i mental de les persones esportistes, sinó també la base ètica i social de l'esport. Actes com aquests contravenen els articles de la Declaració Universal dels Drets Humans i del Conveni Europeu de Drets Humans, i també les declaracions polítiques i de posició del Comitè Olímpic Internacional⁴⁷. Així mateix, la Carta Europea de l'Esport també cita a l'article 1.b «que tothom tingui l'oportunitat de practicar esport en un entorn segur i saludable»⁴⁸.

Hem de reconèixer que en molts llocs l'esport i l'activitat física no són espais segurs per a les persones que formen part de grups ètnics o racials minoritaris a les nostres comunitats. Per exemple, un estudi recent de l'Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia⁴⁹ posa de manifest com les persones joves afrodescendents que practiquen esport són objecte de manifestacions racistes amb molta freqüència,

⁴⁶ <https://olympics.com/athlete365/es/deporte-seguro/>

⁴⁷ <https://www.safesportinternational.com/international-standards/#ISSP>

⁴⁸ https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a420e8

⁴⁹ [Es discriminado el alumnado africano y afrodescendiente en el ámbito deportivo escolar? Análisis y decálogo antirracista.](#)

la qual cosa allunya l'objectiu que l'esport i l'activitat física siguin un espai segur i de desenvolupament personal i fa que moltes d'aquestes persones abandonin la pràctica esportiva.

Per tant, partint de la necessitat de fer de l'esport i la pràctica esportiva en l'àmbit local un espai segur per a tothom, tant per a les persones que el practiquen com per a les que les acompanyen, el Manual fa una sèrie de recomanacions i propostes pràctiques per a les entitats locals.

Els principis d'esport segur de Safe Sport International⁵⁰ poden representar una bona referència per actuar des d'aquesta perspectiva, tenint en compte que aquests principis s'han d'adequar a les persones adultes que practiquen esport i a les persones menors d'edat: en aquest cas, els requisits i els estàndards han de ser més rigorosos davant la situació d'indefensió o inseguretat dels menors⁵¹.

La perspectiva d'aquest apartat s'adreça més a la dimensió estructural o política de la cohesió social, encara que, des dels enfocaments transversal i interseccional, també s'abordarà com s'ha d'actuar des d'altres dimensions de la cohesió social.

3.1 La prevenció dels incidents racistes en l'àmbit local.

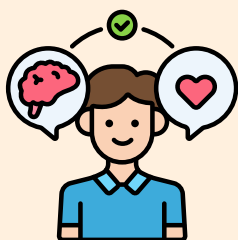
El concepte de prevenció és summament ampli. En el context del Manual, es defineix prevenció com el conjunt de mesures desenvolupades per intentar evitar que es produeixin incidents racistes al món de l'esport en l'àmbit local. Es tracta, doncs, de preparar amb anticipació l'aparició d'incidentes racistes.

⁵⁰ <https://www.safesportinternational.com/international-standards/#ISSP>

⁵¹ [Llei orgànica de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència](#) del Govern espanyol integra una figura innovadora molt rellevant per a aquest cas: els delegats de protecció de la infància en activitats esportives (article 48.c).

D'aquesta manera, la prevenció d'incidents racistes al món de l'esport en l'àmbit local involucra dos tipus d'estratègies que se sistematitzen, amb algunes recomanacions d'actuació⁵², a la taula següent:

SENSIBILITZACIÓ I PARTICIPACIÓ

ASSEGURAR QUE EL CONJUNT DE LA COMUNITAT ÉS CONSCIENT DEL COMPROMÍS MUNICIPAL EN LA LLUITA CONTRA EL RACISME I LA DISCRIMINACIÓ RACIAL EN L'ESPORT.

El punt 4 del decàleg per a la lluita contra el racisme per mitjà de l'esport en l'àmbit local esmenta el desenvolupament de normativa local que afavoreixi la lluita contra el racisme i la discriminació racial.

Entenent aquesta recomanació de manera àmplia, es pot desenvolupar una normativa concreta o una estratègia local a través d'un pla d'acció específic.

Aquestes actuacions també es poden integrar a les normatives o els plans i/o les estratègies municipals ja existents, bé d'esport (pla o estratègia esportiva municipal), bé de drets humans i diversitat.

És molt convenient que aquestes normatives o plans s'hagin decidit des d'una perspectiva de consulta, diàleg i participació amb el conjunt de la comunitat, especialment dels grups i els col·lectius que són més vulnerables a patir racisme i discriminació racial i/o ètnica tal com s'indica al punt 3 del decàleg.

La difusió del compromís municipal es pot fer de múltiples maneres:

- a.** Desenvolupament d'una campanya de comunicació i sensibilització del municipi (punt 5 del decàleg).
- b.** Disseny d'una imatge compartida del compromís municipal que generi valors compartits amb la ciutadania.
- c.** Adhesions de clubs esportius, organitzacions socials i ciutadania que sumen els principis i els valors del compromís municipal. Aquestes adhesions es poden veure reforçades amb un distintiu específic que identifiqui els clubs i les organitzacions que s'adhereixen al compromís municipal per generar valors compartits, convivència social i orientació cap al bé comú.
- d.** Actuacions de sensibilització amb actors socials clau de la comunitat, com ara centres educatius, el sector sanitari, la policia de proximitat, etc.

Aquestes accions de sensibilització es poden fer sense un compromís municipal clar plasmat en normatives o plans específics. L'enfortiment de la cohesió social, però, es veurà molt accentuat si hi ha el lideratge de l'entitat local reforçat per un procés de consulta, diàleg i participació.

⁵² Aquestes recomanacions d'actuació s'han d'entendre com una orientació que les entitats locals poden adaptar al seu context particular.

FORMACIÓ

INCREMENTAR ELS CONEIXEMENTS I LES CAPACITATS DELS AGENTS ESPORTIUS LOCALS

El punt 8 del decàleg preveu l'augment dels coneixements i les capacitats dels actors esportius municipals en matèria de racisme i discriminació racial.

La pràctica esportiva en l'àmbit local involucra múltiples actors: decisors/ores polítics, personal tècnic i treballadors/ores de les instal·lacions esportives municipals, escoles esportives municipals, clubs que tenen acords amb el municipi (per exemple, de cessió d'espais), esportistes i persones que els acompanyen (familiars o amistats).

Hem d'incloure aquí les organitzacions esportives formals o no formals que organitzen activitats en espais del municipi com hem indicat en capítols anteriors.

Per part municipal, cal enfortir el coneixement i les capacitats de tots els agents esportius sobre racisme i discriminació racial en l'esport local. Això es pot fer:

- a.** Organitzant una formació obligatòria per a decisors polítics, tècnics i treballadors de les instal·lacions esportives municipals.
- b.** Inclouent la conscienciació sobre el racisme a les activitats formatives sobre esport que organitzi el municipi.
- c.** Millorant les capacitats de les escoles esportives municipals i els clubs amb acords amb el municipi per mitjà d'una formació específica per als responsables⁵³.
- d.** Disposar d'un espai informatiu amb materials sobre racisme i discriminació racial a l'esport local al web del municipi que sigui accessible per al conjunt de la ciutadania.

3.2 La identificació i l'actuació quan es produeixen incidents racistes en l'activitat esportiva local.

És molt raonable tenir en compte que, malgrat els esforços en prevenció, és molt probable que es produeixin incidents racistes a les activitats esportives locals. Malauradament, aquest és l'escenari en què ens trobem actualment i múltiples exemples ens mostren que cal disposar de mecanismes i de recursos per actuar localment.

⁵³ Si, com en el cas espanyol, hi ha una figura de protecció específica a l'esport, aquesta seria la persona destinatària de les capacitacions.

En aquest apartat s'aborden algunes recomanacions pràctiques per a les entitats locals tenint en compte els aspectes següents:

- a. Com es poden identificar els incidents racistes en la pràctica esportiva local.
- b. On s'ha produït l'incident.
- c. Quins són els principis sobre els quals es pot (i cal) articular la resposta municipal.
- d. Les actuacions proposades.

a. Com es poden identificar els incidents racistes en la pràctica esportiva local.

Com a punt de partida, s'ha de recordar que el Manual pren com a referència la definició d'incident discriminatori o racista de l'ECRI (recomanació de política general núm. 11). En aquesta definició, l'ECRI indica que es tracta de qualsevol incident que és percebut com a racista per la víctima o qualsevol altra persona.

És molt rellevant destacar aquesta definició, perquè és prou conegut com les víctimes d'incidentes racistes moltes vegades no els reconeixen com a tals: de vegades per desconeixement del marc jurídic, de vegades perquè s'intenta minimitzar o banalitzar l'incident o, en molts casos, perquè l'incident racista també produeix en la víctima un sentiment de culpabilitat. Per tant, el rol d'altres persones que han presenciats l'incident és crucial.

Els incidents racistes, a més, poden adoptar múltiples formes. Es podrien agrupar en dos grans eixos:

- Explícites. Són aquelles en què es produeixen agressions físiques o psicològiques (com insults, banalització, bromes o acudits sobre atributs físics, etc.). Aquestes formes explícites de l'incident racista poden ser més senzilles d'identificar, tot i que les barreres solen ser molt variades.
- Subtils. Les formes subtils d'incidentes racistes són molt més complexes d'identificar, perquè són comportaments que les víctimes mateixes tenen dificultats per reconèixer. Es tracta d'un conjunt de comportaments i actituds que aparentment no tenen un fonament racista, però que tenen una base conformada per prejudicis i estereotips que reforcen la situació de poder d'un grup o un col·lectiu sobre altres. Aquests són alguns exemples de racisme subtil a l'esport:
 - ✓ Imposar diminutius, sobrenoms o altres formes de nomenar els/les esportistes quan no es comprèn o se sap pronunciar adequadament el seu nom.
 - ✓ Reforçar la imatge que els/les esportistes afrodescendents són més forts físicament i ocupen rols determinats en la pràctica esportiva.

- ✓ Sentir manca de confiança en algunes situacions de la pràctica esportiva.
- ✓ Felicitar per parlar bé l'idioma quan no es coneix la història de la persona d'un grup ètnic o racial.

Com indica l'expert en microagressions Kevin Nadal⁵⁴, «no es tracta necessàriament que siguis una mala persona si comets una microagressió, sinó més aviat que necessites ser més conscient dels teus prejudicis i de l'impacte que tenen en la gent. Hem de treballar més en això per crear una societat més harmoniosa». En el cas de les microagressions o els incidents racials subtils, es tracta d'actuar des d'un enfocament descolonial que permeti desconstruir els prejudicis i els estereotips vinculats als orígens racials i/o ètnics.

Aleshores, com es reconeixen els incidents racistes? Una manera d'identificar-los és fer servir indicadors de prejudici⁵⁵ o bé indicadors de polarització. Si bé aquests últims els tenen en consideració les forces i cossos de seguretat, poden ser una eina útil que permeti identificar indicis que demostrin si un incident té una base racista. Entre algunes qüestions clau, cal destacar les següents:

- Pertinença de la víctima a un col·lectiu o grup minoritari ètnic o racial.
- Proximitat a un dia assenyalat, tenint en compte les dates importants tant per a la víctima (Dia Internacional contra la Discriminació Racial, per exemple), com per a l'agressor (dia de record d'algun dictador, fet històric rellevant, etc.).
- Comentaris i expressions mentre es comet el fet; en aquest sentit, cal recollir en la reconstrucció de l'incident tot allò que s'hagi dit literalment.
- Roba, tatuatges, estendards, banderes i altres objectes ultra que portin les persones agressores.

La sensibilització i la capacitació dels agents esportius locals esmentada a l'apartat anterior ha d'incloure de manera obligatòria aquesta mirada perquè les persones que estan a càrrec tant de la política municipal d'esports com d'executar-la tinguin capacitats en la identificació d'incidentes racistes en la pràctica esportiva local.

⁵⁴ <https://www.kevinnadal.com/books>

⁵⁵ OSCE, [Los delitos de odio motivados por el racismo y la xenofobia](#)

És molt important destacar que el reconeixement d'aquests fets i el compromís municipal contra el racisme no ha d'assenyalar ni el municipi ni de bon tros la seva ciutadania com a males persones. Al contrari, es tracta d'actuar tenint consciència de la persistència de prejudicis i estereotips racials i d'enfortir la cohesió social de la comunitat. En aquest sentit, es proposa plantejar estratègies perquè la comunitat, en conjunt, estigui atenta i perquè es puguin desenvolupar accions per enfortir les habilitats de la comunitat per tal de detectar aquests incidents abans que passin.

b. On s'ha produït l'incident racista.

Un dels indicadors de prejudici o de polarització és on es produeixen els incidents. Adquireix molta rellevància, perquè en alguns casos tenen lloc a prop d'espais o fins i tot en espais que ofereixen un significat cultural o religiós. O poden haver produït danys a la propietat de les persones que pertanyen a grups ètnics o racials.

En el cas del Manual, i cenyint-nos a l'àmbit esportiu, els incidents es poden produir en els àmbits següents:

- Un espai municipal on es desenvolupi una activitat professional. Hi ha múltiples situacions en què s'organitza una competició o una activitat esportiva professional en espais que són propietat del municipi. En aquest cas, és molt probable que les federacions nacionals o regionals (per exemple, de futbol, bàsquet, handbol, etc.) disposin de protocols d'actuació concrets i de dispositius de seguretat realitzats per les forces i cossos de seguretat de l'Estat que permetran respondre d'una manera adequada i proporcionada a l'incident.
- Esport *amateur*. El més freqüent és que l'incident racista es produeixi en la pràctica esportiva amateur, és a dir, no professional, i amb objectius de millorar la salut física i mental i de gaudir de la pràctica esportiva, tant de manera individual com en equips. Aquí és on el rol de l'entitat local adquireix un protagonisme especial i on ha de preveure i planificar les actuacions concretes que caldrà dur a terme (i que al Manual abordem al punt d'aquest apartat).

c. Principis d'actuació.

Sota aquesta premissa d'intervenció esmentada al paràgraf anterior, quins són els principis d'actuació que han de guiar l'acció local? El Projecte Score proposa com a mínim els dos següents:

c.1 Posar la víctima al centre.

L'enfocament centrat en les víctimes es tradueix a tractar-hi des de l'escolta, sense revictimització, i sense deixar de banda la seguretat, els drets, el benestar, les necessitats i les decisions de les víctimes. El propòsit d'aquest enfocament és que les víctimes recuperin tant com sigui possible el control sobre les seves vides. Així mateix, busca garantir que els serveis es prestin d'una manera empàtica i lliure de prejudicis⁵⁶.

Les recomanacions concretes del projecte Score són aquestes:

a. Tracte adequat de la víctima

El tracte que es dispensi per part del municipi i el seu personal, ja sigui tècnic o polític, ha de ser respectuós, sensible, individualitzat i no discriminatori⁵⁷. Ha de partir de l'escolta activa i empàtica, tenint especial consideració amb les víctimes menors d'edat o les víctimes en situació de vulnerabilitat especial.

Si la víctima és menor d'edat, són titulars de plens drets; per tant, ha de ser tractada com a tal i exercir aquests drets tenint en compte la seva capacitat de judici propi. En tot moment ha de prevaldre l'interès superior d'infants i adolescents i s'ha d'actuar d'acord amb el que la legislació específica vigent a cada Estat estableixi en relació amb la seva edat i circumstàncies.

b. Confidencialitat

Tant quan es rep la comunicació del cas com mentre s'investiga o quan es deriva, cal que tots els agents que hi intervenen garanteixin un respecte escrupolós per la confidencialitat i la intimitat de la persona i s'han d'assegurar que la seva identitat o la posada en coneixement de l'incident no transcendeixen socialment o públicament i, sobretot, al presumpte agressor i el seu entorn.

c. Respecte per l'autonomia

És habitual en les víctimes la necessitat de sentir-se escoltades i ateses, de rebre informació clara i precisa que permeti prendre decisions, així com orientació sobre els recursos disponibles, i, sobretot, reconèixer que davant d'una situació dolorosa i complexa la decisió última la tenen elles. De vegades, darrere de les seves decisions hi ha raons diverses que responen a claus culturals i, especialment, situacionals que poden ser explícites o implícites. Per citar-ne algunes: trobar-se en situació irregular, l'absència d'un teixit social o comunitari de suport, l'estigmatització que implica ser víctima, etc. Per tant, la decisió de fer més passos en la denúncia o que s'activi un determinat tipus de resposta institucional i social ha de ser sempre consensuada amb la víctima, sense fer cap mena de pressió i fent prevaldre la seva voluntat sobre la de la resta d'agents implicats.

⁵⁶ <https://www.acnur.org/es-es/enfoque-centrado-en-las-victimas>

⁵⁷ Aquestes mirades són essencials en les capacitacions indicades al punt anterior.

d. Claredat i rapidesa

La possibilitat d'atenció i la informació sobre recursos i possibles alternatives sobre les quals pot decidir la víctima s'han d'oferir d'una manera clara i ràpida, però també adaptada a la capacitat de gestió de la víctima pel seu estat emocional, si escau, i fent-la conscient de les implicacions que té cadascuna d'aquestes alternatives. S'ha d'emprar un llenguatge accessible, adaptat a les seves circumstàncies i tenint en compte les dificultats especials de comprensió i comunicació que es puguin presentar. És preferible fer derivacions a altres agents amb capacitat d'oferir aquest tipus de resposta abans que endarrerir la resposta o fer-la d'una manera incompleta o inadequada a les necessitats que expressa la víctima.

e. Evitar revictimitzacions secundàries.

Aquest tipus de victimització és el resultat de la relació de la víctima amb el sistema institucional i està estretament relacionada amb el que s'ha exposat al punt anterior. És fonamental evitar que l'activació de les accions proposades faci que la persona revisqui la situació traumàtica i torni a assumir el paper de víctima. Això és especialment freqüent quan, per exemple, durant l'atenció s'obliga la víctima a relatar en nombroses ocasions, davant de diferents instàncies i en diferents moments, una vegada i una altra, els fets ocorreguts. En aquest sentit, resulta molt important assegurar-se que l'atenció la presta una persona amb capacitat i coneixement per dur-la a terme i, si escau, fer la derivació pertinent. La derivació ha de procurar facilitar l'accés de les víctimes a la justícia, així com a la resta de serveis públics o assistencials que tinguin assignades funcions de protecció o assistència⁵⁸.

c.2 Adequació als principis democràtics.

a. Separació de poders

En els casos en què l'incident sigui constitutiu de delictes, és l'administració de justícia la que ha de dirimir sobre la veracitat dels fets, si constitueixen algun tipus de delictes i les conseqüències que, si escau, ha de comportar per a les persones implicades. Per tant, no pertoca a l'Ajuntament posicionar-se sobre aquests aspectes.

b. Presumpció d'innocència

Mentre no es demostri el contrari, l'actuació de l'Ajuntament i l'activació de les accions proposades ha de partir de la presumpció d'innocència. La resposta institucional ha de promoure l'atenció a la víctima i restituir la convivència ciutadana, no impartir justícia, ni adoptar mesures exemplaritzants. En aquest sentit, la pena que correspongui al victimari l'ha d'imposar l'administració de justícia en

⁵⁸ Aquests punts d'actuació es basen en les recomanacions de la [Guía de actuación local ante incidentes de odio racista, xenofobo, antigitano y LGTBfóbico](#). Biltzan, Govern Basc. 2022

un procés amb les garanties degudes, sense que una institució (per local que sigui) pugui promoure dobles processos (en l'àmbit social o popular) ni penes addicionals com sancions de tipus social.

c. Promoure canals alternatius de resolució de l'incident racista

En els incidents que previsiblement no constitueixin delictes, cal intentar activar respostes a partir de la feina comunitària o la justícia restaurativa com a mitjà per restituir la víctima a la seva posició prèvia als fets discriminatoris.

d. Actuacions proposades.

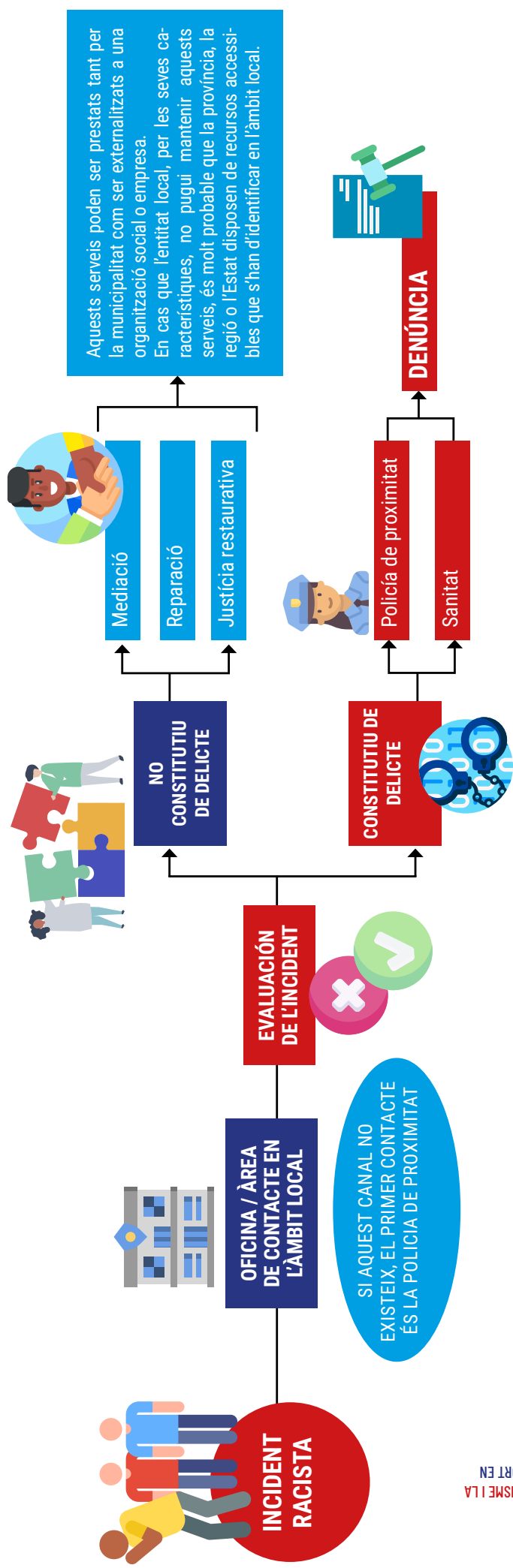
Les accions concretes que l'entitat local pot dur a terme se sistematitzen a l'esquema de la pàgina 39.

També es podran explorar mètodes de resolució de conflictes, com ara la mediació o la reparació.

Cal incidir sobre la idea que qualsevol incident discriminatori o racista, per subtil i efímer que sigui, és un atac a la dignitat de les persones; per això, independentment de la seva naturalesa, la resposta institucional és clau per salvaguardar els principis i els valors europeus de dignitat humana, llibertat, democràcia, igualtat i drets humans.

Tot i això, la resposta institucional ha de ser adequada i proporcionada a l'incident i ha de ser diferent en funció de la voluntat de la víctima, la urgència i la gravetat dels fets. A continuació, s'ofereixen una sèrie de recomanacions que les entitats locals poden adoptar per adequar la seva resposta, en cas que s'identifiquin incidents discriminatoris o racistes en la pràctica esportiva municipal.

d.1 Atenció, informació i orientació

En primer lloc, hi ha d'haver un canal de comunicació, una forma de contacte per informar de l'incident discriminatori o racista. Aquest canal de comunicació ha de complir els requisits següents:

- Ha de ser confidencial.
- Ha de ser accessible i conegut per la ciutadania en conjunt, però, especialment, pels agents esportius municipals; això inclou les persones que treballen als espais esportius municipals i els responsables de les pràctiques esportives (personal directiu de clubs, delegats/ades de protecció o referents de la pràctica esportiva).
- Cal indicar amb claredat els horaris d'atenció.

Aquest canal d'atenció, informació i orientació a les víctimes, o a les persones que hagin identificat l'incident discriminatori, pot ser desenvolupat per l'equip tècnic del municipi o bé es pot externalitzar a una empresa o organització social experta.

És probable que algunes entitats locals no disposin dels mitjans econòmics i tècnics necessaris per tenir una persona o equip responsable d'aquestes qüestions. En aquest cas, és molt important identificar recursos provincials, insulars, regionals o estatals que puguin desenvolupar aquesta funció d'atenció, informació i orientació. Per exemple, alguna organització social experta que desenvolupi aquestes funcions, encara que no sigui al municipi, però amb qui es pugui arribar a un acord de col·laboració.

Una alternativa és que la policia de proximitat s'encarregui d'aquestes funcions d'atenció, informació i orientació. Diferents projectes europeus han posat èmfasi en la funció de les policies de proximitat en la identificació d'incidents discriminatoris o racistes, per la qual cosa pot ser una alternativa viable.

d.2 Treball en xarxa i derivació.

Un cop s'hagi determinat qui ha d'exercir les funcions d'atenció, informació i orientació, és important (sempre posant la víctima al centre, és a dir, respectant la seva autonomia) avaluar la naturalesa de l'incident i si pot ser constitutiu de delictes o no per activar els diferents tipus de resposta institucional.

En aquest sentit, cal identificar els rols i les funcions dels diferents actors que poden estar implicats en aquesta resposta institucional en funció de la naturalesa de l'incident discriminatori o racista. De manera molt resumida, els hem sistematitzat en dos tipus de resposta:

a. Incidents que no siguin constitutius de delicte.

Quan es tracta d'incidents que no són constitutius de delicte, és a dir, que formen part de les microagressions o del racisme subtil, és molt rellevant evitar el punitivisme com a manera de resoldre l'incident. En aquest cas ens trobem davant d'incidents que menyscaben la dignitat de la víctima però que es basen en actituds i comportaments que és complex categoritzar. En aquestes situacions, es recomana activar instruments de resolució de l'incident que permetin més conscienciació i capacitació de totes les parts, tant de la víctima com de la persona que ha comès l'incident.

Aquests instruments estan relacionats amb la mediació, la reparació i la justícia restaurativa. La mediació, com a sistema alternatiu de resolució de conflictes, és un instrument de pau social, que ha de respectar els principis fonamentals de fer-se amb la voluntat de les parts, confidencialitat, neutralitat i imparcialitat, entre altres. La reparació integral ha de col·locar al centre les víctimes, tenint en compte elements de restitució, indemnització, rehabilitació, satisfacció (disculpes/home-natges) i garantia de no repetició. La justícia restaurativa sorgeix amb la idea d'oferir a totes les parts implicades en l'incident la possibilitat de dialogar sobre l'incident i les seves conseqüències, així com aprofundir en l'assumpció de responsabilitat dels qui el van cometre.

A més, les parts poden acordar formes personalitzades de reparar el dany causat per part de qui ha comès el delicte. Els processos restauratius proposen en un primer moment un treball personalitzat i individualitzat, tant amb la víctima com amb les persones que han comès l'incident. En cas que totes dues parts donin el seu consentiment, podria tenir lloc una trobada entre les parts, amb la idea de reparar els danys derivats de l'incident.

L'objectiu del procés de justícia restaurativa és intentar conscienciar així sobre les conseqüències de les microagressions discriminatòries o racistes, i enfortir les capacitats de totes les persones implicades en l'incident, i les accions de reparació poden ser molt variades.

b. Incidents constitutius de delicte.

En cas que l'incident discriminatori o racista sí que pugui ser constitutiu de delicte (bé administratiu, bé penal) és essencial comunicar l'incident a les forces i cossos de seguretat. La via més directa seran les policies de proximitat, les quals, en un gran nombre de països europeus, disposen de protocols específics d'actuació.

Per tant, l'oficina o el departament encarregat de l'atenció, la informació i l'orientació han d'activar els protocols existents en aquesta matèria.

Un segon aspecte clau és la derivació als serveis de salut: en cas d'agressions físiques, és important que hi hagi un comunicat mèdic on s'indiqui que les lesions són conseqüència d'una agressió o un incident racista.

Tots aquests aspectes seran molt rellevants en cas que la víctima consideri la possibilitat de presentar una denúncia per l'incident discriminatori o racista en la pràctica esportiva.

4. PROPOSTA DE FORMACIÓ.

Tot seguit, s'ofereix una proposta sobre com s'han d'utilitzar els continguts dels diferents apartats del Manual en una formació. Es tracta simplement d'una opció que es pot adaptar en cada context local o nacional a diferents necessitats: per exemple, la durada es pot ampliar per complir els requisits sobre acreditacions de formacions oficials; en funció de les experiències o les trajectòries de cada entitat local es pot posar èmfasi en alguns aspectes concrets dels que s'han proposat, etc.

1 SESSIÓ

Contingut	Metodologia	
1. Marc conceptual sobre racisme i discriminació racial	Exposició d'expert/a en el tema	30 minuts
2. Cohesió social: dimensions i àmbits d'actuació	Exposició d'expert/a en el tema	30 minuts
3. L'àmbit estructural i polític de la cohesió social a través de l'esport per lluitar contra el racisme i la discriminació racial. - La meua entitat local disposa d'alguna estratègia o pla de foment de l'esport? Si en disposa, quins són els valors i els principis que promou? Estan relacionats amb la convivència i el bé comú? Es recull alguna mesura o protocol per actuar en cas d'actituds racistes o discriminatòries? - Hi ha al municipi alguna estratègia o pla de prevenció del racisme i la discriminació racial? Si n'hi ha, de quina àrea o departament depèn? Conté alguna mesura sobre l'esport? Hi ha algun espai de diàleg on els diferents agents implicats en l'esport en l'àmbit local (municipi, organitzacions esportives, etc.) puguin participar en la cocreació de l'estratègia esportiva del municipi?	Treball en grups de 4-6 persones. Conèixer les experiències d'altres entitats locals i desenvolupar un aprenentatge col·laboratiu. Exposició de les conclusions principals en plenari.	90 minuts
4. Elaboració de línies d'acció. -- Quina dimensió de la cohesió és rellevant per al meu municipi? - Quines accions es poden dur a terme a curt i mitjà termini?	Treball individual i exposició grupal	30 minuts

2

SESSIÓ

Contingut	Metodologia	
1. Àmbit comunitari. - Quina composició ètnicoracial té el municipi? - Organitzacions esportives i socials (especialment en l'àmbit de la prevenció del racisme) actives al municipi. - Hi ha algun espai de relació entre organitzacions socials del municipi? Hi participen les organitzacions socials i esportives identificades? - Hi ha agrupacions esportives no formals al municipi?	Treball en grups de 4-6 persones	90 minuts
2. Àmbit individual. - Quines pràctiques esportives hi ha a la població? - Coneixen les pràctiques esportives de les minories ètnicoracionals del municipi? On les duen a terme? En quins moments? - Quines són les principals barreres per a les pràctiques esportives de les minories ètnicoracionals del municipi?	Treball en grups de 4- 6 persones	90 minuts

3

SESSIÓ

Contingut	Metodologia	
1. Prevenció. - Com s'ha d'articular la formació dels equips tècnics i les organitzacions locals sobre racisme i discriminació racial? - Sensibilització i conscienciació.	<ul style="list-style-type: none"> • Exposició d'expert/a en el tema • Treball en grups de 4-6 persones 	60 minuts
2. Fer dels espais esportius locals espais segurs.	<ul style="list-style-type: none"> • Exposició d'expert/a en el tema • Treball en grups de 4-6 persones 	60 minuts
3. Com es poden reconèixer els incidents de discriminació per origen ètnicoracial en l'activitat esportiva local?	<ul style="list-style-type: none"> • Exposició d'expert/a en el tema • Treball en grups de 4-6 persones 	60 minuts
4. Canals de resolució de conflictes: - Mediació - Reparació - Denúncia	<ul style="list-style-type: none"> • Exposició d'expert/a en el tema • Treball en grups de 4-6 persones 	60 minuts

Articles acadèmics

- Agergaard, S. (2018). Rethinking sports and integration: Developing a transnational perspective on migrants and descendants in sports. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Arend F. van Haaften (2019) Do birds of a feather play football together? A study on ethnic segregation in Dutch amateur football, *European Journal for Sport and Society*, 16:2, 146-163
- Besnier, Brownell y Carter *Antropología del deporte: Emociones, poder y negocios en el mundo contemporáneo*, (2019).
- Bottenburg, M. V., Rijnen, B., & Sterkenburg, J. (2005). Sports participation in the European Union: Trends and differences. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Coakley, J.J. (2009). *Sports in society: Issues & controversies* (10th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Coalter, F. *Sport and Social Inclusion: Evidence-Based Policy and Practice*. *Social Inclusion*, (2017).
- Collins, M.F. (2014). *Sport and social exclusion* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Dowling, F. Sport's 'gateway for inclusion' on the latch for ethnic minorities? A discourse analysis of sport policy for inclusion and integration.
- Eime, R., Charity, M., Foley, B.C. et al. Gender inclusive sporting environments: the proportion of women in non-player roles over recent years. *BMC Sports Sci Med Rehabil* 13, 58 (2021).
- Evans, Adam B. Sport, race and ethnicity in the wake of black lives matter: introduction to the special issue. July 2021 *European Journal for Sport and Society* 18(3):187-191
- Giulianotti, R. (2016). *Sport: A critical sociology* (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Harrison, L. (2001). Understanding the influence of stereotypes: Implications for the African American in sport and physical activity. *Quest*, 53, 97–114.
- Higgins, V., & Dale, A. (2013), Ethnic differences in sports participation in England. *European Journal for Sport and Society*, 10, 215–239.
- Jarvie, G. (Ed.). (1991). *Sport, racism and ethnicity*. London: Falmer.
- Maza Gutiérrez, G., *Deporte e Inmigración: una reflexión crítica*, (2015)
- Moustakas, L. (2024). Sport for social cohesion: a conceptual framework linking common practices and theory. *Sport in Society*, 1–19.
- Oberleitner G. and Starl, K., *Accountability in Action: Human Rights Action Plans of Local Governments* (series eds.), Human Rights Go Local Publication Series, Volume 5, HRGL Publishing, Graz, 2024.
- Rocu Patricia, *¿Es discriminado el alumnado africano y afrodescendiente en el ámbito deportivo escolar? Análisis y decálogo antirracista* (2024)
- Sepandarmaz, M., Methodological challenges and opportunities in working within a participatory paradigm in the context of sport, forced migration and settlement: an insider perspective, (2022)
- Spaaij, R. (2012). Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies*, 35:9, 1519–1538
- Walseth, K. (2008). Uniendo y vinculando el capital social en el deporte: experiencias de mujeres jóvenes de origen inmigrante. *Deporte, Educación y Sociedad*, 13 (1), 1–17.
- Wijtzes, Al, Jansen, W., Bouthoorn, SH, Pot, N., Hofman, A., Jaddoe, VWV y Raat, H. (2014). Desigualdades sociales en la participación deportiva y el juego al aire libre de los niños pequeños. *Revista internacional de nutrición conductual y actividad física*, 11, 155.

EXEMPLES DE MATERIALS FORMATIUS

Europa

- [Activity, Sport, Play for the Inclusion of Refugees in Europe Course](#) Curs d'ASPIRE (ONG d'esports europea)
- [Combating Racism in and through sports: A Strategic Planning Model for Local Authorities](#), del Projecte Score.
- [ECCAR Toolkit for local authorities](#)
- [Guide to Discriminatory Practices in European Football](#) by FARE
- [Guidelines to report discrimination by FA](#) (Federació anglesa de futbol)
- [The Inclusive Leadership in Football Award](#)
- [Integration of Refugees Through Sport](#) curs d'ISCA (International Sport and Culture Association) programa Nordplus&Erasmus+
- [MONITORA project](#) (Italy, UISP) i [MONITORA Protocol for Monitoring Racism in Sport](#)
- [The Red Car](#) (Kick it out,) d'European Football for Development Network
- [Toolkit on Good Governance in Sport](#) d'European Platform of Sports Ethics (EPSE)
- [Surfacing, preventing and mediating discrimination through sport](#) de SENTRY Project (ERASMUS+)
- [Sport Inclusion Toolkit Increasing opportunities for migrant and minority women](#) de Spin (Sport Inclusion Network)

Internacional

- Campanya [ANTI-RACISM in SPORT](#) (Canadà) d'Immigration Partnership Winnipeg

França

- [Agir contre le racisme et l'antisémitisme](#), Ministeri de l'Educació Nacional, de la Joventut i dels Esports
- [Dispositif COEXIST](#)(escoles públiques, SOS Racisme)
- [Kit pedagògic "tous différents - tous égaux" - Idées, ressources, méthodes et activités pour l'éducation interculturelle informelle avec des adultes et des jeunes](#) (3e édition) (2018)
- [Se former à la prévention des discriminations et à la diversité](#) de la plataforma MENTOR de French Training (Direcció General de l'Administració i la Funció Pública (DGAFP) de França)
- Sport et Citoyenneté, <https://www.sportetcitoyennete.com/qui-sommes-nous>
- [Workshop "Le Fresque de l'Immigration"](#) de Kabubu

Espanya

- [Desarrollo Social y Deporte: Empresa y Entidades Lideres](#), DF MÁS
- [El deporte como herramienta para el desarrollo sostenible](#), Secretaria General Iberoamericana
- [El papel del deporte en la consecución de los Objetivos de Desarrollo Sostenible](#), Organització de les Nacions Unides
- [Guía de actuación local ante incidentes de odio racista, xenófobo, antigitano y LGTBfóbico](#). Biltzen, Govern basc. 2022
- [Manual básico para clubes de fútbol que luchan por la igualdad de género](#) de Dragones de Lavapiés
- [Objetivos de Desarrollo Sostenible: un pacto para cambiar el mundo](#), Plataforma del Voluntariado de España&Fundación LaLiga&Plataforma del Tercer Sector

Europa

- Consell d'Europa: [“Charter of Inclusion in Sport.”](#)
- Comissió Europea: [EU Anti-racism Action Plan 2020-2025.](#)
- Comissió Europea: [Special Eurobarometer 525 - Sport and Physical Activity](#)
- OSCE, [Los Delitos de odio motivados por el racismo y la xenofobia](#)

Espanya

- [Llei 39/2022 de 30 de desembre, de l'sport](#)
- [Llei 2/2023, de 30 de març, de l'activitat física i de l'sport del País Basc](#)
- [Llei 1/2019, de 30 de gener, de l'actividad física i de l'sport de Canàries](#)

França

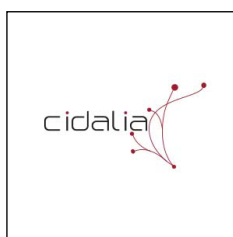
[Plan national de lutte contre le racisme, l'antisémitisme et les discriminations liées à l'origine \(2023-2026\)](#)

Maig de 2024

- Autors: Nuria Lores i Jesús Migallón de [Cidalia, consultoría en diversidad](#)
- Disseny i maquetació: [Carlos Donaire Celis](#)

Aquesta publicació s'ha fet amb el suport financer del programa Ciutadans, Igualtat, Drets i Valors (CERV) de la Unió Europea. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat dels socis del projecte SCORE i no reflecteix l'opinió de la Comissió Europea.

Al llarg de la redacció d'aquest Manual bàsic s'ha tingut present en tot moment el llenguatge inclusiu seguint les recomanacions de les Nacions Unides. En aquest sentit, s'han evitat les expressions discriminatòries, s'han emprat substantius col·lectius i altres estructures genèriques (persones migrants, la ciutadania, etc.) i s'ha visibilitzat el gènere quan la informació que s'havia de transmetre ho ha fet necessari, per tal de fer la lectura més àgil.